

İSPANYA’NIN ALTIN ÇAĞINDA SEVİLYA KENTİNİN İSPANYOL SANATINDAKİ YERİ

Yrd. Doç. Erdal KARA

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi / TÜRKİYE,

E-mail: erdal.kara@msgsu.edu.tr

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
Makale Geçmişi: Geliş: 2018-01-05 Kabul: 2018-02-11	15.yy’ın sonundan itibaren İspanya kıtalararası bir imparatorluğa dönüşmüştür. Bu değişimin merkezi Sevilya şehri olmuştur. Yeni fethedilen topraklardan gelen servet bu şehirde yeni bir yapılaşmaya ve sanat ortamının doğmasına sebep olmuştur. İspanya İmparatorluğunun siyasi, ekonomik ve sanatsal anlamda yükseldiği bu döneme “Altın Çağ” denilmiştir. Sevilya bu çağda, hem ekonomik hem de sanatsal açıdan çok önemli bir rol oynamış ve İspanyol sanat tarihine yön veren şehir olmuştur. Sevilya’da ortaya çıkan ekonomik ve sosyolojik gelişmeler politik güç de yaratmıştır. Bütün bunların toplamı sanatsal ve kültürel bir gelişmeye sebep olmuştur. Velazquez, Zurbaran ve Murillo gibi Barok resmin üç önemli ressamının bu şehirde ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu da sanat ve oluştuğu koşulları ortaya koymakta iyi bir örnek oluşturmaktadır.
Anahtar Kelimeler: İspanya sanatı, Sevilya, Velazquez, Murillo, Zurbaran	
DOI: 10.26809/joa.2018.006	

71

PLACE OF THE CITY OF SEVILLE IN SPANISH ART DURING THE GOLDEN AGE OF SPAIN

ARTICLE INFO	ABSTRACT
Article History: Received: 2018-01-05 Accepted: 2018-02-11	By the end of the 15th century, Spain had been transformed into an intercontinental empire, Seville being the epicenter of this change. The wealth from newly conquered territory was caused a new formation and the birth of art scene. The era in which the Spanish Empire rose up in politics, economy and art was called, "The Golden Age." In this age, Seville played an important role in both the economy and art, becoming the city that determined the course of art history in Spain. Economic and sociological growth of Seville created also a political power. And all these conditions caused artistic and cultural progress as well. This provided the appearance of tree important painters in this city such as Velazquez, Zurbaran and Murillo. And It is a good example for the art and the conditions that brings out the art.
Keywords: Spanish art, Seville, Velazquez, Murillo, Zurbaran	
DOI: 10.26809/joa.2018.006	

1. GİRİŞ

1492 yılı Batı dünyasındaki pek çok tarihçiye göre, Ortaçağın bitip Yeniçağ’ın başlangıç yılı olarak görülmektedir. Bu yıl aynı zamanda İspanyol altın çağı, “Siglo de Oro”nun başlangıç yılıdır. 1492 yılında hem İberya’nın hem de dünyanın tarihini değiştiren

üç olay olmuştur. İspanya'nın iki büyük hükümdarı olan Kastilya ve Leon kraliçesi 1.İsabel ve Aragon Kralı 2. Fernando'nun evliliği vasıtasıyla kurulan yeni Katolik ittifakı Müslümanların İspanya'daki son kalesi olan Granada şehrini fethetmişti. Böylece İspanya günümüzdeki anlamıyla, toprak bütünlüğü ve siyasi yönetimiyle ortaya çıkmıştır.* Aynı yıl Kristof Kolomb, İspanya kraliçesi İsabel ve kral Fernando'nun desteği ve himayesinde ve onlar adına Amerika kıtasına ulaşmıştır. Bu olay İspanya'yı bir anda bir Okyanus İmparatorluğuna dönüştürmekle kalmayıp, yeni fethedilen ve o tarihlerde Hindistan olduğu sanılan bu yeni coğrafyadan gelen ticaret mallarının, altın ve paranın İspanya'ya akmaya başlamasıyla, ülkenin zenginleşmesine de yol açmıştır. Yine aynı yıl, Sevilyalı bir yazar, şair ve bilim adamı olan Antonio de Nebrija, Kastilya Dillinin Grameri (Gramática de la lengua castellana) adlı kitabını yayınlamıştır. Kitap Kastilya dilini standart altına alırken, yaygınlaşmasına yardımcı olmuştur. Bu yeni imparatorluğun resmi dili olan Kastilya dili, İspanyolca'ya dönüşmüştür.

İspanyol Altın Çağı, siyasal ve ekonomik gelişmelerin sonucunda ortaya çıkmış olan, kültür ve sanatta varoluş ve atılım dönemi olarak adlandırılabilir. Aragon krallığının Akdenizin batısında kurduğu hakimiyet, Sicilya ve Napoli gibi İtalyan bölgelerinde sahip olduğu egemenlik, bir süre sonra İspanya'nın Rönesans'la tanışmasına, İtalya'da süregelen kültür ve sanat hareketlerini takip edebilmesine sebep olmuştur. Fakat asıl gelişme 16.yy'ın başında Habsburg Hanedanı'nın İspanya'da yönetime geçmesi ve I. Carlos veya V. Karl'ın (Şarlken) hem Kutsal Roma-Germen İmparatoru, hem de İspanya kralı olması ile başlamış oldu†. Böylece İtalya'dan ve Avrupa'nın geri kalanından önemli sanatçılar İspanya'ya gelmeye veya İmparator Carlos'a ve ardından gelen kral II. Felipe'ye hizmet vermeye başlamışlardır. 1577 yılında El Greco adıyla tanınan Domenikos Theotokopoulos'un İspanya'ya göç etmesi de, ülkedeki sanatsal gelişmeyi hızlandıran bir unsur olmuştur.

2. SEVİLYA'NIN POLİTİK, EKONOMİK VE KÜLTÜREL GELİŞİM SÜRECİ

16.yy başlarından itibaren İspanya, Avrupa'nın en zengin bölgelerinden birisi olma yoluna girmiştir. Katolikliğe karşı oluşan Reform hareketi sonucunda oluşmuş Protestan meshebinin de liderliğini sürdüren güç konumundaydı. Ülke gittikçe zenginleşirken bir yanda da politik ve askeri açıdan önemli bir pozisyona gelmişti. Amerika kıtasındaki yeni ele geçirilen topraklardan gelen servetin idaresi için bir devlet şirketi kurulmuştu. İspanya'nın güneyinde bulunan Endülüs bölgesinin Sevilya şehrinde üstlenmiş olan Casa de Contratación ‡ (Ticaret Evi) adlı bu şirket, gelen paranın ve ticaret mallarının kontrolünü elinde bulunduran, İspanya ve Avrupa'nın diğer ülkelerine dağıtımını sağlayan bir tekel konumundaydı. Yeni kıtanın tüm mallarının gemilerle, Guadalquivir nehir yolu kullanılarak ilk önce Sevilya'ya getirilmesi, şehrin zaman içinde zenginleşmesine ve gelişmesine yol açmıştır. Bu dönemde, Sevilya kentinin zenginlikten pay almak isteyen kitlelerin göçüne maruz kaldığı görülmektedir. Ticaret amacıyla şehre gelenler nüfusun artmasına ve giderek daha kosmopolit bir yapının oluşmasına sebep olmuşlardır.

Oluşan sermaye birikimi ve ekonomik canlılık, Sevilya'da yapılaşmanın artmasına, entellektüel bir ortamın doğmasına ve sanatsal üretimin canlanmasına sebep olmuştur. Bu dönemde şehir içinde yeni meydanların açıldığı, kiliseler ve devlet binalarının imşaa edildiği görülmektedir. İtalya'dan Pietro Torrigiano, ve Belçika'dan Roque Balduque gibi sanatçılar Sevilya'ya gelip sanatsal faaliyet göstermeye başlamışlardı, sanatsal hayat dış etkilere açık bir

* 1492 yılında Granada'nın Katoliklerin eline geçmesinden bir süre sonra, ülkedeki Sefarad Yahudileri de sürgün edildiler.- y.n.

† <http://www.luminarium.org/encyclopedia/charles5.htm> -10.12.2016

‡ La Casa de Contratación de Sevilla (1503-1790) y el premercantilismo <http://www.hispanidad.info/contratahisp.htm> -08.12.2012

hale gelmişti. Bu durum Rönesans'ın ve özellikle de Maniyerizmin etkisinin kente yerleşmesine, Barok sanata giden yolun açılmasına sebep olmuştur. Böyle bir ortamda Francisco Guerrero ve Alonso Lobbo gibi önemli müzisyenler ortaya çıkmışlardı... Süregelen Reform ve Karşı-Reform hareketleri ve bunların sonucunda oluşan siyasi ve askeri karşıtlıklar, Katolik Kilisesini ülkedeki en önemli bir güç odağı konumuna yükselmişti. Sanat eseri siparişlerinin en büyük kaynağı kilise olmuştur ve sanatçılardan sipariş edilen eserlerde, dini kaynaklı bazı normlara göre çalışma yapmaları istenmesine sebep olmuştur. Hangi dini konuların resmedileceğine, bunların ne şekilde yansıtılması gerektiğine ruhban sınıfı karar veriyordu. Protestanlığa karşı konumunu güçlü tutabilmek için kilisenin sanat eserlerine ihtiyacı vardı ve bu sanat eserleri karmaşık bir dile sahip olmayan, alegorik mesajlar içermeyen, halkın kolaylıkla anlayabileceği, gerçekçi ve duygusal olarak inananları kolayca etkileyebilecek işler olmalıydılar. Bu durum Sevilya'ya özgü bir sanat türünün ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Bu tür kendini ilk önce heykel sanatında göstermiştir ve en önemli temsilcilerinden birisi, yapıtları sadece İspanya ve Latin Amerika'daki heykeltraşları değil, ayrıca dönemindeki ressamı da etkilemiş olan Juan Martínez Montañés'dir. "Dios de la Madera" § (ahşap oymacılığının tanrısı) diye adlandırılan Montañés, 16.yy ve 17yy. İspanyol sanatının Maniyerizm'den Barok'a geçmesine sebep olmuş kişilerinden birisiydi. Bazı kaynaklarda Sevilya'da, bazı kaynaklarda ise Endülüs'ün Alacala la Real kentinde doğduğu belirtilmektedir. Granada'da heykeltraş Pablo de Rojas'tan eğitim aldıktan bir süre sonra Sevilya'ya gelip kendi atölyesini kurmuş ve en önemli eserlerini bu kentte vermiştir. Juan de Mesa , Pedro de Mena ve Alonso Cano gibi önemli sanatçıları etkilenmiştir. Montañés ahşaptan oyduğu heykelleri veya rölyefleri geleneksel olarak, boyuyordu **, bu onun, çalışmalarıyla, kendi türünün dışında da yoğun bir etki olmuşturmasını sağlamıştı. (Francisco de Zurbaran, resimlerinde biçimsel olarak Montañés'den çok etkilenmiştir. Ayrıca Diego Velazquez'in Çarmıhtaki İsa resminde Montañés'den etkilendiği bilinmektedir. Velazquez daha sonra Montañés'in bir portresini yapmıştır)††. Montañés ve benzer türde üretim yapan dönemin sanatçılarının heykelleri, konularını tamamen dinsel temalardan oluşturmaktaydılar; İsa'nın ve azizlerin hayatları, rölyef kompozisyonlar veya tekil figür olarak yansıtılmışlardır. Zaman zaman, da gurup kompozisyonlarında önemli din adamları ve krallar da kompozisyona dahil edilmektedirler. Biçimsel olarak, yalın hatta kaba, dramatik figürlerden oluştuğu görülmektedir ve çoğunlukla da Gotik sanattan gelen bir gelenekle ahşap heykeller ortaya çıkmıştır. Sevilya heykel ekolü , bir tür olarak geniş bir coğrafyaya yayılan Hispanik dünyada büyük bir etki bırakıp karşılık görmüştür. Aynı zamanda, İspanyol sanatı Geç Rönesans'tan Barok Sanata geçiş yapmış ve bu oluşum ülkeyi, mimariden resme kadar uzanan bir alanda derinden etkilemiştir.

§ <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/390556/Juan-Martinez-Montanes> 08.12.2012

** Sevilya'da 13.yy Gotik sanatının bir etkisi olarak heykeller geleneksel olarak boyanmaktaydı. y.n

†† Emil Kren, Daniel Marx, Web Gallery of Art <http://www.wga.hu/frames-e.html?bio/m/montanez/biograph.html> -08.12.2012

1.Juan Martínez Montañés – Çarmıhtaki İsa, 1603-1604, Sevilya Katedrali

16.yy'ın ikinci yarısında İspanya, Kral 2. Felipe liderliğinde gücünün doruğuna ulaşmıştır ve İspanyol sanatı tamamen İtalyan sanatının etkisi altına girmiştir. Bu dönemde, ülkenin farklı yörelerinden gelen ressamaların Sevilya'da çalışmaya başladığı görülmektedir. Juan de las Roelas, Luis Fernandez, Luis de Vargas, Agustin del Castillo, Juan del Castillo, Francisco Herrera ve Francisco Pacheco bu ressamların en tanınmış olanlarıydılar, onların açtıkları atölyeler ve okullarda geleneksel usta-çırak ilişkisi içinde, hem çalışmalar yapıyorlar, hem de yeni ressamlar yetiştiriyorlardı. İspanyol egemenliği altında bulunan Flaman bölgeleriyle de süren derin ticari ilişkiler, sanatsal alanda da karşılık bularak İspanyolların Flaman sanatını da tanımalarını sağlamıştır. Bu durum, başta Sevilya olmak üzere ülkenin tamamında Barok resmin yaygınlaşmasına ve güçlü bir altyapı elde etmesine sebep olmuştur. 17.yy'ın başlarında Sevilya, sanat açısından İspanya'da en önde gelen şehir olmuştur.

Diego Velazquez

Sevilya'daki atölyelerde eğitim alan ressamların en ünlüsü, İspanyol Resminin en önemli sanatçısı kabul edilen Diego Velazquez'dir. Peter Paul Rubens tarafından "yaşayan en büyük ressam"^{††} olarak adlandırılan Velazquez 1599 yılında Sevilya'da doğmuştur. İlk önce, Francisco Herrera'nın atölyesine girip burada bir yıl eğitim aldıktan sonra, 12 yaşındayken Francisco Pacheco'nun öğrencisi olmuştur .O dönem Pacheco'nun okulunda eğitim gören öğrencilerden birisi de Alanzo Cano'ydu. Velazquez'in gelişiminde hem Herrera'nın , hem de Pacheco'nun etkisi olduğu görülmektedir.^{§§} Francisco Pacheco, Luiz Fernandez'in öğrencisiydi ve uzun süre Madrid ve Toldedo'da bulunmuş, El Greco ile tanışmış ve onun işlerinden kopyalar çalışmıştı. Venedik tarzı bir Maniyerizm ile yerel dramatizmin karışımı bir üslup edinmişti. Önemli bir kuramcı ve eğitmendi ve sahip olduğu birikimi öğrencilerine aktarmaktaydı. Ayrıca hem Sevilya'daki Engizisyonun danışmanlığını yapıyor olması hem de şehrin önde gelenleri ve entellektüelleriyle yakın ilişkiler içinde bulunması, Pacheco'yu farklı bir konumda tutmuştur. Bir süre sonra Velazquez'in, Pacheco'nun kızı Juana ile

^{††} Philip Troutman, Velazquez, Spring Art boks, Londra, 1966,s.15

^{§§} Velazquez'in uzun saplı fırça kullanma tekniğini Herrera'dan öğrendiği sanılmaktadır-y.n

evlenmesi ile aralarında akrabalık bağı da oluşmuştur. Fakat Pacheco'nun yanında aldığı altı yıllık eğitime ve onun damadı olmasına rağmen Velazquez'in sanatında hocasının üslubunun izine rastlanmaz. Francisco Pacheco'nun ölümünden beş yıl sonra, 1649 yılında yayınlanan, kitabı "Arte de la Pintura" (Resim Sanatı), resim tekniği ve ikonografisi açısından önemli bir kaynak olmasının yanı sıra, dönemin ressamlarının hayatlarını anlatadan bir biyografi kitabı olma özelliği de göstermektedir. Bu bakımdan Velazquez'in kariyerinin 1632 yılına kadar süren kısmını, Pacheco'nun kitabından ayrıntılı biçimde takip edebilmekteyiz.

1600'lerin ilk yarısında İtalyan Barok resim teorisi, İspanyol sanatçılar arasında oldukça etkili olmaya başlamıştır. Bu Caravaggio kaynaklı bir natüralizm teorisidir ve sanatçıların doğaya bağlı olmalarını öngörmektedir. Gerçekte Caravaggio'nun hiçbir resmi Sevilya'ya gelmemiştir ama onu takip eden ressamların veya taklitçilerinin işleri bilinmekteydi. Bu yüzden Juan Sanchez Cotan gibi sanatçılar ön plana çıkmaya başlamışlardı, İtalya'da yaşayan Valensiyalı bir İspanyol ressam olan Jusepe de Ribera natüralist figürleri ve kompozisyonları ile dikkat çekmekteydi ve Pacheco da öğrencilerine çalışmalarında doğayı takip etmeleri konusunda ısrar ediyordu. Arte de la Pintura'da Pacheco şöyle yazmıştır ve bu Velazquez'in sanatsal temellerinin oluşumuna işaret eder.

"Ben herşey için doğaya giderim. Carravaggio böyle yaptı, bu yüzden Aziz Petrus'un Çarmıha Gerilmesi gerçeğin kopyasıymış gibi gözükür. Ribera da böyle yapar ve bu yüzden figürleri ve portreleri canlı gibi gözükür... ve damadım (Velazquez) bu yolu takip etti." ***

2.Francisco Pacheco, Azize İnes'in Mistik Nişanı, 1628, Sevilya Güzel Sanatlar Müzesi

Diego Velazquez 1617 yılında eğitimini tamamlayıp, Pacheco ve Sevilyalı diğer ressamlar tarafından sınava tabi tutulmuştur. Sınav sonucunda başarılı olması üzerine "a pintor de imagineria" (dinsel imgeler ressamı) ünvanıyla Aziz Lukas loncasına kaydedilmiştir. Bu ünvan o dönem ressamlıktaki en önemli sınıfı belirtmektedir ve ona sadece

*** Philip Troutman, Velazquez, Spring Art Books, Londra 1966, s.9

dinsel resimler yapma yetkisi değil ayrıca heykel boyama yetkisi de verilmekteydi. Artık “usta” olarak kabul edildiğinden, kendi sanatını bağımsız olarak icra etme iznine sahip olmuştu. Usta olduktan sonra aldığı ilk resmi siparişler sonucunda bilinen ilk resimleri olan 1618 tarihli “Inmaculada Concepcion”^{†††} ve “Evangelist Aziz Yuhanna Patmos’da” ortaya çıkmıştır. Günümüzde Londra’da Ulusal Galeride sergilenen resimlerin, Sevilya’da organize olan ve Meryem’in günahsız yaratılışı dogmasına adanmış Shod Carmelites tarikatının ruhban meclisi için sipariş edildiği sanılmaktadır.

Bu dinsel temalı resimlerin yanı sıra yaptığı bodegonlar, bize Velazquez’in sanatının gerçek amacını daha fazla göstermektedirler. Günümüzde natürmort ile eş anlamlı kullanılan bodegon terimi, “han, meyhane, taverna” anlamına gelmektedir ve daha çok natürmortlu mutfak görüntüleri veya pazar tezgahı görüntüleri içeren İspanya’ya özgü bir tür resmini işaret eder. Bu türde konular gündelik hayattan, sıradan insanları yansıtmakla birlikte, simgelerle gizlenmiş ahlaksal veya dinsel alt anlamlar içermekteydiler. Francisco Pacheco bodegonlar için şunları yazmıştır;

“Bu başlangıç işleri vasıtaysıyla, bodegon resimleri, eğer benim damadım gibi resmedilmişlerse, övgüyü hak eden bir resim türüdür, ve portreleri vasıtaysıyla o, doğanın gerçek taklidine ulaşmıştır.”^{†††}

1617-1620 yılları arasında yapılmış bazıları aynı tema ve kompozisyonun versiyonları olan yirmi adet bodegon günümüze ulaşmıştır. Bunların arasında “Marta ve Meryem’in evindeki İsa”, “Yumurta pişiren yaşlı kadın”, “Masadaki iki adam”, “Sofrada üç adam” ve üç ayrı versiyonu bulunan “Sevilya’lı su satıcısı” öne çıkan resimler olmuşlardır. Hiçbiri sipariş için yapılmamış olan bodegonlar, genç Velazquez için paha biçilmez bir eğitim alanı olmuşlardı. Çünkü, toprak renkleri, sarılar, griler ve beyazdan oluşan oldukça kısıtlı bir palet kullanmıştır ve kendisine sipariş edilen dini resimlerde, ibadet imgesi için gerekli olan renkler belli olduğundan böyle bir çalışma yapabilmesi imkansızdı. Bu kısıtlı palet, onun tonaliteyle ilişkili bir kompozisyon kurgusu geliştirmesine yardımcı olmuştur. Bu, resim elemalarını boşlukta birbirleriyle ton vasıtaysıyla ilişkilendiren resimsel bir yaklaşımdır ve derinlik ve atmosfer izlenimi yaratır. Kompozisyonlarını, Hollanda mutfak resimlerinin kalabalık ortamlarının aksine, loş ve ayrıntıları belli olmayan, yalın bir boşluğa yerleştirmiştir. Resimlerde çok sayıda yiyecek veya mutfak gereci bulunmayıp, yalınlık vasıtaysıyla sıradan , aşağı tabakadan insanların gerçekçi görüntülerini ortaya çıkarmaktadır. Her bakımdan Rönesans’ın ülküsel güzellik kavramından uzak olan bu resimler, gerek sahip oldukları sanatsal yaklaşımla gerekse chiaroscuro (ışık-gölge) anlayışıyla doğrudan doğruya Caravaggio resminin İspanyol sanatındaki yansımalarını temsil etmektedirler. Bununla beraber Velazquez, Caravaggio’nun saldırgan etkisini, tonlar, renkler ve kurduğu insan-nesne ilişkisiyle yumuşatmıştır.

1619 yılında Sevilya’daki bir Cizvit kilisesi olan Noviciado de San Luis için aldığı bir sipariş sonucunda chiaroscuroyu en güçlü bir şekilde kullandığı “ Müneccim Kralların Tapınması” resmini yapmıştır. Bu resimde bebek İsa olarak kullandığı model, yeni doğmuş kızı Francisca idi. Aslında resimdeki modellerin tamamı aile bireylerinden oluşmaktaydı ve Meryem olarak karısı Juana, ön planda eğilmiş kral olarak da Francisco Pacheco resmedilmiştir. Arka planda gözükken genç kral için ise Velazquez kendi portresini yapmıştır.

^{†††} “Inmaculada Concepcion” Meryem’in orijinal günahattan arınmış olarak yaratıldığına dair bir Katolik dogması ve bu inancı yansıtan yortudur. Katolik dünyada bir resim ve heykel teması olarak sıklıkla işlenmiştir; Meryem bulutlar üzerinde, çoğunlukla melekler eşliğinde, hilal ve oniki yıldız sembolleriyle birlikte tasvir edilir ve mutlaka mavi bir şal taşımaktadır.- y.n

^{†††} Philip Troutman, Velasquez, Spring Art Books, Londra 1966,s.11

3. Diego Velazquez, Yumurta Pişiren Yaşlı Kadın (Bodegonlar), 1618, İskoçya Ulusal Müzesi, Edinburgh

4. Diego Velazquez, Münecim Kralların Tapınması, 1619, Prado Müzesi, Madrid

Apostolado (İsa ve Havarilerinin portrelerinden oluşan resim serisi) dönemin İspanyasında ressamalara en sıklıkla sipariş edilen türlerden biridir. Sevilya'daki Cartuja tarikatına ait olan ve Kristof Kolomb'un Amerika'ya ilk yolculuğu öncesinde uzun süre ikamet ettiği manastır için sipariş edilen seriyi Velazquez 1619-1620 yılları arasında bitirmiştir. Onun portre ressamı olarak ününün artmasına sebep olan bu seriden günümüze, Barcelona Ulusal Sanat müzesinde bulunan "Aziz Paul" ve Orleans Güzel Sanatlar Müzesinde sergilenen "Aziz Tomas" kalmıştır. §§§ Bundan sonraki dönemde Diego

§§§ Günümüzde Sevilya'daki Isla de Cartuja semtine adını veren Cartuja Manastırı, Sevilya Çağdaş Sanat Müzesi olarak hizmet vermektedir.-y.n

Velazquez, 1620-1622 yılları boyunca aralarında “Rahibe Jermonima de la Fuente” ve “Aziz Ildefonso'nun cüppe giymesi “ resimlerinin de bulunduğu bir dizi dinsel kompozisyon ve portre yapmıştır.

II. Felipe'nin krallığı İspanya'nın her açıdan gücünün doruğuna ulaştığı bir dönemdir. Güney ve Orta Amerika'daki yerli krallıklar mağlup edilmiş ve ünlü yenilmez Armada kurulmuştu. İspanyol egemenliği Asya'ya kadar uzanmıştı ve daha da önemlisi 1571 yılında, yenilmez kabul edilen Osmanlı Donanması Lepanto (İnebahtı) savaşında tamamen yok edilmiş, Akdeniz'deki Türk egemenliği kırılmıştı. Papa'nın desteği de Katolikliğin savunucusu olarak II. Felipe ile birlikteydi. Siglo de Oro böyle bir dönemde yükselişe geçmiştir. Müzisyenler, yazarlar, şairler ve sanatçılar yüksek kalitede ürün vermekteydiler ve Madrid'in biraz dışına kurulan, gözükamaştırıcı bir kraliyet saray manastırı olan El Escorial çok önemli bir sanat koleksiyonuna sahip olmuştu. Öyle ki El Escorial'i görmek dönemin Avrupasındaki tüm mimar ve ressamlar için büyük bir hayaldir. Fakat Avrupa'da Katolikler ve Protestanlar arasındaki savaş devam ediyordu. 2.Felipe'nin Hollanda ve İngiltere'ye karşı aldığı askeri mağlubiyetler sonucunda 1598 yılında saltanattan çekilmesi ve ardından hayatını kaybetmesi İspanya'nın politik ve ekonomik açıdan sorunlar yaşadığı bir döneme girmesine sebep olmuştur. Fakat Siglo de Oro tüm ihtişamıyla devam ediyor gözükmekteydi; Yeni kral 3.Felipe iktidarı, İspanyol edebiyatının zirveye ulaştığı bir dönem olmuştur. Miguel de Cervantes'in Sevilya'daki hapishanede yazdığı, 1605 ve 1615 yıllarında iki kitap halinde yayınlanan Don Kişot, modern Batı edebiyatının en kayda değer kurgu romanlarından birine dönüşmüştür. Aynı dönemin önemli diğer bir ismi ise oyun yazarı Lope de Vega'dır. İspanyol tiyatrosunu baştan aşağı yenileyen de Vega, halk arasında bir fenomene dönüşmüştür. 1610 yılında 3. Felipe İberia'daki tüm Morisco'ları sürgün etme kararı almıştı. Morisco terimi, Hristiyanlığa geçmiş Müslüman kökenliler için kullanılan küçük düşürücü bir terimdir ve bu insanların gizlice İslam dinini sürdürdüklerinden şüpheleniliyordu. Bu karar Hristiyanlar arasında çöşkuyla karşılanmış, kral bir aziz olarak övülmüştür. Fakat bu sürgün yüzbinlerce insanın yarımadayı terk etmesiyle sonuçlanırken, İspanya için büyük bir ekonomik yıkıma sebep olmuştur. 1618 yılında Avrupa'da uzun zamandır devam eden Katolik-Protestan çekişmesinin bir yansıması olarak, yeni güç dengesi oluşturmak adına tarihin en uzun savaşlarından biri olan “Otuz Yıl Savaşları” başladı.

Böyle bir ortamda, 1621 yılında 4. Felipe, 17 yaşında tahta çıkmıştır. Özellikle resim sanatına büyük değer veren bu yeni kral, genç ve tecrübesiz olduğundan devlet işlerini başbakanlığa getirdiği Kont Olivares'e teslim etmiştir ve bir İspanyol asilzadesi olan Olivares Sevilya kökenliydi. Pacheco'nun devlet görevlileri ve saraya yakın kişilerle olan iyi ilişkileri sonucunda Diego Velazquez Madrid'e çağrılarak kralın hizmetine girdi. Velazquez'in 1623 yazında Madrid'e gelişini Pacheco şöyle anlatmaktadır;

“...Kont-Dükün (Olivares'in) emriyle, Juan de Fonseca tarafından Madrid'e çağrıldı ve onun (Fonseca'nın) evinde kalıp portresini yaptı... Bittiği akşam resim saraya götürüldü... Prensler, Kral ve diğerleri tarafından görüldü... Kendisine Prens'in portresini yapması emredildi ama ilk önce Kralın portresini yapması uygun görüldü... Yapılıp, 30 Ağustos'da Kralın, Prenslerin ve Kont-Dük'ün beğenisine sunuldu... Ayrıca Galler Prensinin de bir portresini yaptı ve bunun için ona 100 düka ödendi... Kont-Dük, Kral'ın resmini sadece onun yapması izni için ona söz verdi...”

1624 yılında ailesini de yanına alıp, Madrid'de kraliyet sarayının dört ressamından biri olan Velazquez için bundan sonra hızlı bir yükseliş süreci başlamıştır. Artık Sevilya dönemi

**** A.g.e. s.24

onun için gerilerde kalmış oldu. Bununla birlikte tüm altyapısının oluşmasına sağlayan, doğup büyüdüğü şehrin etkisi hayatı boyunca üzerinde kalmıştır.

1629'daki ilk İtalya seyahatine kadar geçen süre içinde, kraliyet koleksiyonunu inceleme fırsatı bulan Velazquez, tarihsel, dinsel ve mitolojik konulardan oluşan kompozisyonlar ile Kral'ın, Olivares'in ve saray çevresindeki diğer kişilerin portrelerini yaptırmıştır. Bu resimlerin bazıları kaybolduğundan günümüze ulaşamamış, fakat yapıldıkları tarihte kayıtlara geçmiştir. 1628 Ağustosunda ünlü Flaman ressam Peter Paul Rubens, Madrid'e diplomatik bir görevle gelmişti. Pacheco'nun anlattığına göre, saraydaki sanatçılar arasında sadece Velazquez'le vakit geçiren Rubens, onunla birlikte El Escorial'i ziyaret etmiştir. İki ressam arasında bu süreç içinde yakın bir dostluk oluşmuştur.

Kralın onayı, Ceneviz asıllı İspanyol komutan Spinola'nın yardımı ile çıktığı, bir buçuk yıl süren İtalya seyahati boyunca, Venedik, Roma, Floransa ve Napoli'de bulunan Velazquez, güncel İtalyan ve Avrupa sanatıyla tanışmakla beraber, klasik sanatı ve Rönesans ustalarını inceleme fırsatı bulmuştur. İtalya'da yaptığı çalışmalar sayesinde, kendi sanatında atılım yapma olanağı bulmuştur. Bu yolculuğun son durağı olan Napoli'de, dönemin bir diğer İspanyol ustası olan Ribera'yla da tanışmıştır.

1631 yılında Madrid'e dönüp derhal çalışmalarına başlamıştır. Yeni doğan prens Baltasar Carlos'un, kralın ve kraliçe'nin yeni portrelerini yaptı. Bu portrelerde İtalya'da geliştirdiği strüktür, ışık ve ton tekniklerini ustalıklı uygulamıştır. Ard arda gelen devlet adamları ve asilzade portrelerinin ardından 1632 yılında Madrid'deki San Placido Manastırı Kilisesi için aldığı bir sipariş hem onun dinsel resim türündeki başyaptını oluşturmasına hem de Sevilya'daki kökenlerine geri dönmesine olanak sağlamıştır. Bu resim "Çarmıhtaki İsa" dır.

Sevilya'da 1603 yılından kalma bir belge, dini konulu resimlerde izleyicinin (inananın) resme nasıl dahil edileceğini açıklayıp, İsa'nın çarmıha gerilmesinin nasıl resmedilmesi gerektiğini konusunda tavsiyelerde bulunan bir kanıt niteliği taşımaktadır. Bu belgenin tarihinin Juan Martínez Montañés'in Sevilya Katedralinde bulunan "Çarmıhtaki İsa" heykelinin yapılış tarihiyle aynı olması da bir başka dikkat çekici unsurdur.

"İsa, canını teslim ettiği andan bir an önce, henüz yaşıyor olarak gösterilir, başı sağ omzuna düşmüştür ve doğrudan ayaklarının ucunda dua eden herkimse ona bakmaktadır.^{††††} Böylece İsa ona, doğrudan kendisine hitap ediyormuş gibi gözükür, İsa doğrudan onun için acı çekmektedir..."^{††††}

Velazquez'in İsa'sı ile Montañés'in İsa'sı dikkat çekici bir şekilde benzerlikler taşımaktadırlar. Velazquez bu resimde bir Endülüs tasvir geleneğine uyararak, İsa'yı koyu tonlardan oluşan bir boşlukta, ayakları bir takoza basılı vasiyette iki ayrı çivi ile resmetmiştir.^{§§§§}

Avrupa'da "Otuz Yıl Savaşları" devam ediyordu ve Burbon-Habsburg rekabeti doruğa ulaşmış, 1635 yılında Fransız-İspanyol Savaşı'na dönüşmüştür. Aynı yıl İspanyol kraliyetinin yüceliğini tüm dünyaya göstermek amacıyla Madrid'in doğusunda inşaa edilmekte olan yeni saray gösterişli bir biçimde açılmıştı. Buen Retiro olarak adlandırılan bu ihtişamlı saray,

^{††††} Burada kilisede resmin veya heykelin karşısında dua eden inanan kişi kastedilmektedir.-y.n

^{††††} A.g.e. s.10

^{§§§§} Geleneksel olarak İsa toplam üç çivi ile çarmıha gerilmiş olarak, Golgota tepesi peyzajı ile resmedilir. Fakat bu resimde, kendinden önceki Endülüslü ressamlarında olduğu gibi, her iki ayak, iki ayrı çivi ile çakılmış olarak gösterilmektedir ve fon olarak peyzaj yerine, koyu tonda bir derinlik bırakılmıştır. Bu Pacheco'nun, Zurbaran'ın ve yüzyıllar sonra Goya'nın da aynı temalı resimlerde uygulama biçimidir. 20.yy'da bir başka İspanyol ressam, Salvador Dali de bu konuyu geleneksel olarak koyu bir fona alarak resmetmiştir.-y.n

İspanya'nın düşmanlarına karşı sanatsal ve kültürel bir gövde gösterisi olacaktı. Ana salonu için Velazquez'e Habsburg Monarşisi'nin gücünü ve zaferlerini yansıtmaya amacıyla büyük boyutta yedi resim sipariş edilmiştir. Bunun sonucunda atlı kral ve kraliçe resimleri ve "Breda'nın Teslimi" gibi başyapıtlar ortaya çıkmıştır. Buen Retiro Sarayı'nı dekore etmek için Madrid'e Avrupa'nın başka şehirlerinden ve tabii ki Sevilya'dan da bazı sanatçılar çağrılmışlardı. Bu sebeple Juan Martínez Montañés İspanya'nın en ünlü heykeltıraşı olarak, 4.Felipe'nin büstünü yapmak için Madrid'e gelmişti. Diego Velazquez, kendi şehrinin bu büyük ustasının, kralın büstü ile birlikte, şu anda Prado Müzesi'nin koleksiyonunda bulunan bir portresini yapmıştır. Yeni sarayın dekorasyonu için Sevilya'dan çağrılan bir başka sanatçı daha vardı ve kendisine kahramanlık hikayeleri ve mitolojik konular işleyeceği büyük tualler sipariş edilmişti. Bu sanatçı, o tarihte Sevilya'nın en önde gelen ressamı olan Fransisco de Zurbaran'dı.

Francisco Zurbaran

Buen Retiro Sarayı'nın Krallar Salonu için Zurbaran, on resimden oluşan "Herkül'ün İşleri"***** serisi ile aralarında, bugün Prado Müzesi'nde sergilenen, "Cadiz Savunması"nın da olduğu iki savaş sahnesi resimini yapmak için 1634 yılında Madrid'e gelmişti. Bu siparişler "keşişlerin ve manastırların ressamı" için kendi alışık ve hakim olduğu dinsel konuların oldukça dışındaydılar.

Francisco de Zurbaran 1598 yılında Sevilya'nun kuzey batısında Extremadura bölgesindeki Fuente de Cantos kasabasında doğmuştur. Sevilya'ya gelip, Pedro Diaz de Villanueva'nın çırağı olduğunda onbeş yaşındaydı ve bu, ressam çırağı olmak için geç bir yaş sayılmaktaydı. Villanueva'nın yanında aldığı iki yıllık temel eğitimin ona ne kattığı net olmamakla birlikte, Sevilya'daki sanat ortamını gördüğü ve bu ortamdan beslendiği muhakkaktır. Şehirde diğer sanat eserlerini görüyor, ressamlarla tanışıyor, İtalya ve kuzey ülkelerinden gelen gravürlerden çalışmalar yapıyordu. Sevilya'nın kozmopolit yapısıyla birlikte, kendi kendini eğitime fırsatı bulmuştur ve bu onun sanatının farklı kaynaklardan beslenmesine sebep olmuştur. İki yıl sonunda, çıraklığını bitirip Llerena'ya taşınmıştır, bunun sebebi Sevilya'nın rekabetçi ortamının biraz dışında, daha küçük bir şehirde güvende olma isteği olabilir. Llerena'da 1617 yılında kendinden dokuz yaş büyük Maria Paez Jimenez ile evlendi, fakat karısının bir süre sonra hayatını kaybetmesinin ardından bu sefer onüç yaş daha büyük olan Beatriz de Morales ile ikinci evliliğini yapmıştır. Bu evlilikler ona düzenli bir ev hayatı, güvenli ve huzurlu bir çalışma ortamı sağlamıştır. 1616 ile 1624 yılları arasındaki resimlerinin hiç biri günümüze ulaşmamıştır sadece bazılarının varlığını o dönemden kalma belgelerde kayıtlı olarak görmekteyiz.

Zurbaran Llerena'da yaşamaktaydı ama Sevilya'ya sürekli olarak gidip gelmeye devam etti. Bu onun için, o dönemde, sanat patronlarıyla bağlantılar kurma ve sipariş alma olanağı sağlamıştır. Bu dönemden günümüze kalan kontratlardan ilki 1626 yılına aittir ve Francisco de Zurbaran ile Sevilya'daki Dominikan tarikatına ait San Pablo el Real arasında imzalanmıştır. Fakat aynı döneme ait en önemli resimler ise Zurbaran'ın Cartuja Manastırı için yaptığı ve günümüzde Sevilya Güzel Sanatlar Müzesinde sergilenen üç adet büyük ebatlı resimdir. Cartuja tarikatının kurucusu Aziz Bruno'nun yaşamından iki sahneyi ele alan "Aziz Bruno'nun Papa 2. Urban ile Söyleşisi" ve "Aziz Bruno ve Yenilemeyen Et Mucizesi" ile "Cartujanların Meryemi" resimlerinin 1625 yılına ait olduğu sanılmaktadır. Zurbaran'ın sanatsal yaklaşımını açıkça yansıtan, güçlü ve güçsüz yanlarını ortaya çıkaran bu resimler onun için öneml bir prestij olmuşlardı.

***** Mitolojik olarak Herkül'ün İspanya'da yaşadığına inanıldığından, resimlerin sembolik bir anlamı vardı. Cebelitarık Boğazının antik çağlardaki adı da "Herkül Sütunları"dır ve bu semboller günümüz İspanya'sında, Endülüs bölgesinin bayrağında yer almaktadır. Y.n

Cartuja resimleri Zurbaran'ın Sevilya'daki manastırlardan giderek daha fazla artan bir sayıda sipariş almasına sebep olmuştur. Öyle ki sipariş edilen işlerin listesi şehir konsülüne ulaştığında, konsül 27 Haziran 1629 tarihli kararıyla Francisco de Zurbaran'ı Sevilya'da yaşaması ve çalışması için davet etmek durumunda kaldı. Böylece Zurbaran'ın Sevilya'daki ikinci dönemi başlamış oldu.

Zurbaran'ın üslup olarak Maniyerizm kökenli Sevilya resminden etkilendiği söylenemez. Onun resmi ortaya çıktığında, teknik, biçim ve kompozisyon açısından Francisco de Herrera, Juan de las Roelas veya Francisco Pacheco gibi şehrin önde gelen ressamlarının yaklaşımından oldukça uzaktaydı. Fakat Sevilyalı bu ustalarla dönemdaş olan ve Granada'daki Cartuja manastırında yaşayan ressam Juan Sanchez Cotan'ın mistik ve sert kontrastlı resimleri Zurbaran'ı oldukça etkilemişti. Bununla birlikte en önemli esin kaynağı dramatik üslubu ve anıtsal biçimleriyle heykeltraş Juan Martínez Montañés oldu. Kullandığı, barok sanata özgü chiaroscuro yöntemiyle, Zurbaran resimlerini Montañés'in heykellerinin etkisine çok yaklaştırmıştır. Bunun en etkili örneği olarak 1627 yılında bir Dominikan manastırı olan San Pablo için yaptığı ve ilk başyapıtı olarak kabul edilen "Çarmıha gerilme" dikkat çekmektedir. Velazquez'in "Çarmıhtaki İsa"sından beş yıl önce yapılan bu resim, açık bir şekilde Montañés'in Sevilya Katedralindeki heykeliyle ve dönemin bu konuyu tasvir ediş yöntemiyle birebir örtüşmektedir. Koyu bir fonda çarmıha gerilmiş İsa'nın başı sağ göğsüne düşmüş ve ayaklarının ucunda dua edecek olana bakmakta ve geleneksel olarak İsa'nın iki ayağı takoza basar biçimde iki ayrı çivi ile çakılmış durumdadır. Bugün Chicago'da sergilenen bu resim, henüz orijinal yerindeyken, onu gören biri şöyle yazmıştır;

"Resim, oldukça küçük bir şapelin içinde, kapalı parmaklıklar arkasında görünüyordu ve onu gören ve resim olduğunu önceden bilmeyen herkes, bunun bir heykel parçası olduğuna inanıyordu"^{††††}

Özgün üslubunun gittikçe daha fazla ortaya çıkmaya başladığı bir dönemde Zurbaran'ın daha fazla sayıda manastır ve tarikatlara özgü aziz ve keşiş resimleri yaptığını görmekteyiz. Resim elemanlarının yapısal özellikleri çok iyi yansıtılmaktaydı. Kumaş dokularını ve tenselliği, dramı arttıran yoğun bir ışık gölge tekniğiyle birlikte resmediyordu. Özellikle, inanç konuları içeren tekli veya ikili figürlerde son derece başarılı oluyordu. Bunlar mistik yansımalarla dolu, görenleri duygusal olarak kolaylıkla yakalayacak ve inanmalarını sağlayacak, güçlü resimlerdi. Zurbaran'ın çok figürlü kompozisyonlarda, basılıp Avrupa'nın farklı noktalarına dağıtılan Alman veya İtalyan gravürlerinden yararlandığı bilinmektedir.

"Çarmıha Gerilme" resminin ardından Sevilya'daki Merced Calzada manastırı için yaptığı "Aziz Serapion" ve "Aziz Petrus Nolasco'nun Çarmıhataki Aziz Petrus Vizyonu", San Buenaventura Kilisesi için yaptığı sekiz büyük resimlik seri^{††††}, Endülüs ve Palma de Mallorca'daki okul ve manastırlar için yaptığı diğer resimler gelmiştir. Fakat bu erken döneminin baş yapıtlarından birini 1630 yılında yaptı. "Meryem ve İsa Nasıra'daki Evde", Katolikliğin gücünü ve popüleritesini arttırmak için İsa'nın hayatı hakkında 17.yy'da oluşturulan, İncil dışı mitolojij konulardan birini göstermektedir. Çocuk İsa, Nasıra'daki evlerinde gelecekte başına giydirilecek dikenli taç dizlerinin üstünde durduğu halde, avucunda tuttuğu çivileri annesine göstermektedir. Meryem'in yüzü o an hüznle kaplanmış. Resim çarpıcı renkleri ve sert ışık gölgesiyle, olağanüstü bir etki yarattı ve Zurbaran'ı Sevilya resminin en önemli ressamı olma konumuna çıkarmıştır.

^{††††} Johathan Brown, Zurbaran, Harry N. Abrams, Inc., Publishers, New York, 1991. S.54

^{††††} İlk önce Francisco de Herrera'ya verilen ve dokuz ayda bitirilmesi istenen altı resimlik sipariş, Herrera'nın zamanında teslim edememesi üzerine Zurbaran'a verilmiş ve Zurbaran resimlerin sayısını sekize çıkarttığı halde, zamanından iki ay önce teslim edebilmiştir. Bu da hem dönemin Sevilla'sındaki rekabeti, hem de Zurbaran'ın atölyesinin gücünü göstermesi açısından dikkate değer bir ayrıntıdır A.g.k. s.60

6. Francisco de Zurbarán, Herkül ve Hydra, 1634, Prado Müzesi

6. Francisco de Zurbarán , Çarmıha Gerilme, 1627, Chicago Sanat Enstitüsü.

Bunun üzerine, Sevilya ressamlar loncası, Zurbarán'dan kendilerine yasal bir sınav için başvurmasını talep etmiştir. Loncanın bu isteğine karşı Zurbarán'a şehir konseyi, belediye sarayı için bir kaç resim sipariş ederek, kendileri tarafından şehre davet edilen ressama destek olmuşlardır. Dört yıl boyunca, Sevilya ve Endülüsteki diğer şehirlerdeki manastır ve kiliseler için, kendine özgü bir oval suratlı kadın figürünü geliştirdiği "Inmaculada Concepcion" "Dua Eden Genç Meryem", "Azize Margaret" gibi daha yumuşak

resimler, “Aziz Thomas Aquinas’ın Yüceltilmesi” gibi çok figürlü kompozisyonlar ve sadece bir tanesine imza attığı bir kaç bodegon yapmıştır. §§§§§

Bütün bu gelişim sürecinin ardından, Zurbaran 1634 yılında, Buen Retiro Sarayı için Madrid’e çağrılan ressamlardan birisi oldu. “Herkülün İşleri” serisi, daha çok dinsel ve monastik konular işleyen bir ressam için çok zor bir tema içermekteydi, çünkü bu tip konular her zaman giyinik figürlerle doluydular. Bu yüzden Zurbaran hareketli figür anatomisi çizmek için Kuzey Avrupa gravürlerinden yararlanmak zorunda kaldı. Madrid’deki çalışması ona, yeni konularla karşılaşma, bunlara çözüm arama ve sanatını geliştirme fırsatı sağlamıştır. Sevilya’dan tanıdığı Diego Velazquez’le tekrar bir araya gelmiş ve onun işlerinden çalışmalar yapmıştı. Fakat bundan da önemlisi Zurbaran’a, kralın onursal ressamı ünvanı verilmiştir. Bu ona yıllar sonra Sevilya kentinin krala hediye edeceği geminin dekorasyonunu yapma olanağını da sağlamış olacaktı.

17.yy başından itibaren sanat eseri ihracatı İspanyol sanatında önemli bir unsur olarak gözükmektedir. Fakat Zurbaran’ın Latin Amerika’ya yapılan bu ihracata dahil olması 1640 yılını bulmuştu ve o tarihe kadar Sevilya ve Endülüs’teki manastır ve kiliseler için çalışmalar yapmaya devam etmiştir. Başta Peru ve Meksika olmak üzere Latin Amerika için yaptığı çalışmaların sayısı gittikçe artmaktaydı ve imzalanan anlaşmalarda sipariş edilen resimlerin adeti çok yüksek oluyordu. Bu durum Zurbaran’ın atöyesini büyütmesine ve seri üretime geçmesine sebep olmuştur. Sadece Buenos Aires’te anlaştığı iki ajans vasıtasıyla sattığı resimler şöyle listelenmişti ve o dönem yapılan ithalatın büyüklüğünü göstermek açısından önemli bir belge teşkil etmektedir;

“onbeş bakire şehit, onbeş kral ve ünlü kişi, yirmidört aziz ve patrik”*****

Fakat hem Zurbaran’ın hem de Sevilya’nın kaderini değiştiren olay 1647 yılında gerçekleşmişti. Bu, Cezayir’den gemiler vasıtasıyla Malaga’ya ve oradan da Sevilya’ya sıçrayan bir veba salgınıydı. Tarihe “Sevilya’nın büyük veba salgını” diye geçen bu salgın, beş yıl boyunca şehirde 150.000 kişinin hayatını kaybetmesine sebep oldu ve bu sayı tüm şehir nüfusunun dörtte birini oluşturuyordu. Veba tüm Endülüs’de büyük bir ekonomik yıkım yaratmıştır. Ticaret durmuş ve sanat üretimi büyük bir düşüş yaşamıştır. Bu salgın esnasına Zurbaran, oğlu Juan’ı kaybetmiştir..Hayatını kaybeden bir diğer kişi de Juan Martinez Montañés’di.

Bu Francisco de Zurbaran için gerçekten zor bir dönemin başlangıcı olmuştur. Sanatında yeni bir atılım yapmak istiyordu, bir tarz değişikliğinin kendisine yeni olanaklar sunacağını düşünmekteydi fakat karşısına genç ve çok ciddi bir rakip çıktı. Kendisinin yapmak istediği bu yeni tarzı ondan daha iyi yansıtmayı başarabilen bu genç ressamın adı Bartolome Esteban Murillo’du. Aslında her iki ressamın da birbirlerinden etkilendiği düşünülebilir. Fakat aralarında gerçek bir rekabet de başlamıştır. 1650 yılından sonra Zurbaran’ın Sevilya’dan herhangi bir sipariş alabildiği kayıtlara geçmemiştir. Ama güçleşen ekonomik şartlara rağmen Murillo gerçek bir patlama yaşamaktaydı ve Zurbaran’la giriştiği rekabeti tamamen kazanmıştır.

Zurbaran’ın ekonomik şartları iyice kötüleşmeye başlamıştı. Evini satıp bir apartman dairesi kiralamıştı. Hem İspanya’dan hem de Latin Amerika’dan gelen tüm siparişler kesildiği için, hayatını idame ettirebilmek adına borca girmek zorunda kalmıştır. Fakat bu da bir çare olamamıştır. Son bir seçeneği kalmıştı oda Sevilya’yı terk edip Madrid’e gitmek ve 1658

§§§§§ O dönem bu tip bodegonlar, ağır dinsel resimler yapan bir manastır ressamı için hafif bir konu sayıldığından sıklıkla imzalanmazlardı.-y.n.

***** A.g.k. s.128

yılıının Mayıs ayında bunu yapmıştı. 1664 yılında hayatını kaybedene kadar Zurbaran Madrid'de yaşamış ve sanatını icra etmiştir.

1659 yılında İspanya-Fransa Savaşı sona ermişti ve Pirene Anlaşmasıyla birlikte İspanya toprak kaybetmek zorunda kalmıştır. Bu siyasi ve ekonomik açıdan İspanya'nın altın çağının sonu olmuştur, ancak "Siglo de Oro" kültürel açıdan bir süre daha devam etmiştir.

Bartolome Estaban Murillo

İspanyol Altın Çağı'nın son büyük sanatçısı Bartolome Estaban Murillo, 1617 yılında Sevilya'da dünyaya geldi. Babası bir berber olmakla birlikte, amcası ve kuzenleri sanatla uğraşıyorlardı. On yaşındayken anne ve babasını kaybetti ve büyük ablası ve eniştesi tarafında ressam Juan de Castillo'nun atölyesine çırak olarak verilmişti. Alonso Cano ile akraba olan de Castillo, Venedik tarzı resimden etkilenmişti ve bu tarzı öğrencilerine öğretmekteydi. Murillo erken dönem çalışmalarında Zurbaran, Ribera ve Alonso Cano'ya öykündüğü resimler üretiyor ve bunları yerel fuarlarda sergiliyordu.

1642 yılında Velazquez'le tanışmak ve kraliyet ailesinden siparişler almak umuduyla Madrid'e gitmişti. Ne var ki herhangi bir sipariş almamış olmakla birlikte Madrid ziyareti onun sanatsal gelişiminde büyük bir katkı sağlamıştır. Burada Kraliyet koleksiyonunu görme ve inceleme fırsatı bulmuştur, ayrıca Rubens, Van Dyke gibi Flaman sanatçılardan ve İtalyan resminden çok etkilendiği bilinmektedir. Bu etkilenmenin kendi resmine yansımaları beklemek uzun sürmemiştir.

1645 yılında Sevilya'ya geri döndükten sonra, zengin bir kadın olan Beatriz Cabrera y Villalobos ile evlenmesi kariyeri açısından da dönüm noktası olmuştur. Bu dönemde, insanların gözüne hoş gelen, yumuşak ve cilalı tarzını geliştirmeye ve karısının da yardımıyla Sevilya'da siparişler almaya başlamıştır. San Francisco el Grande manastırı için 13 tablolu bir siparişin ardından, Sevilya Katedrali için iki resimlik bir sipariş almıştır; Bu sipariş onu kariyeri boyunca uzmanlaşacak olduğu konular olan, "Inmaculada Concepcion" ve "Meryem ve Çocuk İsa" ile bir araya getirmişti. Zurbaran'ın hala Sevilya'nın en önemli sanatçısı olduğu bu dönemde, genç Murillo artık ortaya çıkmış ve tarzıyla ilgi çekmeye ve kentte hakkında konuşulan biri olmaya başlamıştı. Geleneksel bir şekilde yansıtılan ve çoğunlukla azizlerin hayatlarını anlattığı dini konuların yanı sıra gündelik yaşam resimleri de yapıyordu. Konuları daha çok, artık fakirleşmeye başlamış olan kentteki insanlardan oluşuyordu. Kısa bir süre sonra, Zurbaran'dan daha popüler bir ressam halini almıştır.

1658 yılında tekrar Madrid'e giden Murillo, iki yıl başkentte kalarak resimler yapmaya devam etmiştir. Sevilya'ya geri döndükten sonra hayatında bazı üzücü olaylar yaşadı. İlk önce oniki çocuğundan bazılarını ve daha sonra da eşini kaybetti. Fakat bu kayıplar sanat kariyerini olumsuz olarak etkilememiştir. 1659 yılında Pyrenes anlaşması sonucunda İspanya Fransa'ya karşı büyük mağlubiyetini resmileştirmiş ve böylece İspanya için zor bir döneme girilmiştir. Fakat Sevilya'ya geri döndüğü 1660 yılı Murillo'nun kariyerinde bir başka aşamaya geçtiği yıl olmuştur. Bu yılın ilk yarısında Sevilya Katedralinin yöneticilerinden ve şehirdeki en önemli din adamlarının başında gelen Justino de Neve ile tanışmıştı. İlk önce Neve'nin portresini yapmak için aldığı sipariş çok geçmeden aralarında bir dostluk oluşmasına neden olmuştur. Kısa bir süre sonra Justino de Neve, sahip olduğu güç ile Murillo'nun hamisi konumuna gelmiştir. Aynı yıl Murillo İspanya'da bir ilki gerçekleştirerek Real Academia de Bellas Artes de Santa Isabel de Hungria'nın kurulmasını sağlamıştır. Böylece İspanya'da ilk defa bir sanat akademisi kurulmuş ve Murillo'da Mimar "Genç" Francesco Herrera ile birlikte

akademinin iki yöneticisinden biri olmuştur. Bu okul günümüzde hala varlığını sürdürmektedir.^{†††††}

Murillo ve Neve'nin dostluğunun ilk ürünü olan yapıtlar, 1664 yılında tadilatı yeni bitmiş olan Santa Maria la Blanca kilisesi için yapılan dört resim olmuştur. Kubbeyi taşıyan iki kemerli duvar ve kilisenin diğer iki duvarı için hemen hemen yarım daire içine oturtulan bu kompozisyonlardan karşılıklı ikisi Roma'daki Santa Maria Maggiore kilisesinin mistik kuruluş hikayesini anlatmaktadırlar. Diğer iki resim ise, "Inmaculada Concepcion" ve "İnanç" alegorisi resimleridir. Murillo, Juan de Neve'yi bir gurup portesi içinde, Meryem göğe yükseltirilirken seyrederek vaziyette resmetmiştir. 1810 yılında Fransız işgali sırasında İspanya dışına götürülen resimlerin yerlerinde bugün kopyaları bulunmaktadır.

1664 yılında San Agustin manastırı için yaptığı ve aralarında bugün Prado Müzesi'nde bulunan, "Çarmıha Gerilmiş İsa ve Meryem" in de bulunduğu resimlerden sonra, Sevilya'daki Capuchins Kilisesi için toplam 16 resimden oluşan iki etaplık bir sipariş almıştır. 1665 ve 1668 yılları arasında, kilisenin şapelleri ve altarı için tamamladığı resimler, Aziz Fransis ve Aziz Tomas'ın hayatından kesitler sunmaktadır.

Sevilya'da bulunan Caridad Kardeşlik Teşkilatı'nın hastanesinde 1649 veba salgını sırasında yoğun faaliyette bulunulmuştu. Hastane salgın sonrasında kendini yenileme ihtiyacı duymaktaydı ve restorasyon çalışmalarıyla birlikte, hastalara umut ve inanç aşılayacak dinsel temalı resimlere de gereksinim vardı. Mimar olarak Bernardo Simon de Pineda, heykeltıraş olarak Pedro Roldan ve ressam olarak da Bartolome Esteban Murillo ve Valdes Leal'e seçilmişti.

Murillo ile Neve'nin iş birliğinin diğer bir önemli sonucu da bugün Madrid Prado Müzesinde bulunan "Inmaculada Concepcion"dur. Justino de Neve için özel olarak yapılan bu resim de Murillo kendi tarzının en tipik örneklerinden birini ortaya koymaktadır ve bir başyapıt niteliği taşımaktadır. Resim daha sonra Venerables Sacredotes hastanesine götürüldüğü için "Venerables Sacredotes'in Inmaculada Concepcion'u" adıyla anılmaya başlanmıştır. Bu tarihten sonra Murillo, Justino de Neve için ve onun oluşturduğu bağlantılar sayesinde pek çok resim yapmıştır. Bunlar çoğunlukla dini konular, "Vaftizci Yahya", "Çoban İsa" veya "İsa'nın vaftiz edilmesi" gibi konular olmakla beraber, "Çiçekçi Kız (Bahar)" veya "Meyve Sepetli Genç Adam (Yaz)" gibi din dışı konularda resmedilmişti. Murillo Venerables Sacredotes için "Tövbekar Aziz Petrus", "Meryem ve Çocuk İsa Rahiplere Ekmek Dağıtırken" gibi iki önemli resmi 1675 ve 1679 yıllarında yaptı.

^{†††††} <http://www.insacan.org/rabasih/rabasihsede.html>

6.Bartholome Estaban Murillo, Venerables Sacerdotes Inmaculada Concepcion'u, 1678, Prado Müzesi

1660'lar ve 1670'ler boyunca Murillo, ekonomisi zayıflamış olan Sevilya'da en önemli ressam olarak ayakta kalmış ve hem Amerika'ya hem de Avrupa'nın diğer ülkelerine resim satmaya devam etmiştir. 1680 yılında Cadiz'deki Capuchin tarikatının kilisesi için altar resmi siparişi aldı. Resmi yaparken iskeleden düşmesi sonucunda ağır biçimde yaralanmış ve hasta olarak geçirdiği ayların ardından 1681 yılında hayattan ayrılmıştır.

2. SONUÇ

Fransızlarla yapılan Pyrenes Anlaşması İspanya'nın ekonomik, siyasal ve askeri gücünün sonunu getirmişti. Kültürel olarak ise Murillo'nun ve yazar Pedro Calderon dela Barca'nın 1681 yılındaki ölümü ile Siglo de Oro sona ermiş oldu. Edebiyatta ve sanatta pek çok başyapıtın ortaya çıkmasına sahne olan bu dönem, Sevilya kentinin de yıldızının parlamışına ve sönüşüne tanıklık etmiştir. İspanyol İmparatorluğunun gerilemesinin ardından arka arkaya gelen salgın hastalıklar şehrin ekonomik gücünü ortadan kaldırmıştı. İlerleyen yüzyıllarda ortaya çıkan reform hareketleri ve istilalar da şehrin sanatsal birikimini ortadan kaldırmış ve unutulmasına sebep olmuştur.

Sevilya, 15.yy'dan itibaren İspanyol kültürünün ve sanatının gelişmesinde bir başlangıç noktası olmuştur. Uzun yıllar ülkenin kültürel kimliğini şekillendiren en önemli yapı taşlarını oluşturmuştur. Dünya sanat tarihinin bu önemli bölgesinde politik olayların ve ekonominin sanatı ne denli etkilediğine bir defa daha tanıklık edilmiştir. Kentin kimliği ve sanat tarihindeki rolü daha sonraki yüzyıllarda tamamen gözlerden kaçmış ve gölgede kalmıştır. Sanat tarihinde İspanyol Barok döneminden bahsedilirken ve bu dönemin daha sonraki yüzyıllarda Avrupa ve batı sanatını ne denli etkilediği irdelenirken Sevilya'nın o dönemdeki yapısı bir değer oluşturmaktadır. Rönesans'ta Floransa ve Venedik İtalya için nasıl bir etki oluşturmuşsa, 17.yy İspanya'sında da Sevilya benzer bir konumda olmuştur.

Bununla birlikte bu şehrin gelişim hikayesi ve kültürel mirasının ortaya çıkışı, siyasal olaylar, sosyolojik gelişmeler ve ekonomik canlanmanın bir arada ne denli etkili unsurlar olduğunu da gözler önüne sermektedir. Sevilya'da oluşan sermaye birikiminin yanında kilisenin gücünün, siyasal güçle birleşmesi bir sanat ortamının doğması açısından verimli bir alan açmıştır. Buna Avrupa'nın o dönem içinde bulunduğu siyasal ve sosyolojik koşullar da eklenince, gelişim ortaya çıkmış ve sanat tarihine iz bırakmıştır. Bununla birlikte zaman içinde ortaya çıkan, siyasal ve sosyolojik ve ekonomik sebeplerle oluşan olumsuzluklar bu şehrin yapısının bozulmasına yol açmıştır. Sevilya günümüzde İspanya'nın en kalabalık kentlerinden biri olmakla birlikte hala tarihteki o parlak dönemine ulaşamamıştır.

KAYNAKÇA

Gabriele Finaldi, Murillo & Junstino de Neve, The Art of Friendship, Museo Nacional del Prado, Fundacion Focus-Abengoa, Dulwich Picture Gallery, Madrid/ Seville, London, 2012

Henry Kamen, Golden Age Spain, Palgrave Macmillan, Basingstoke,2005

Henry Kamen, Phillip of Spain, Yale University Press,New Haven, 1998

<http://www.artic.edu/aic/collections/artwork/80084> 13.12.2018

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/390556/Juan-Martinez-Montanes> 08.12.2012

<http://www.hispanidad.info/contratahisp.htm> -08.12.2012

<http://www.insacan.org/rabasih/rabasihsede.html>

<http://www.luminarium.org/encyclopedia/charles5.htm> -10.12.2016

<http://www.wga.hu/frames-e.html?/bio/m/montanez/biograph.html> -08.12.2012

<https://www.museodelprado.es/en/the-collection/art-work/hercules-and-the-hydra/acf05ecf-3314-4de1-b86a-78a192dcebfd> 13.12.2018

Johathan Brown, Zurbaran, Harry N. Abrams, Inc., Punlishers, New York, 1991

Norbert Wolf, Velazquez, Taschen, Köln, 2005

Philip Troutman, Velasquez, Spring Art boks, Londra, 1966